

خلاصه گزارش:

« بررسی عملکرد محصولات کشاورزی در بورس کالا »

عباس خدابخشی^۱

از آن جایی که بورس های کالا به عنوان نهادهایی سازمان یافته جهت داد و ستد قانونمند و نیز توسعه بازار سرمایه و بخش های مختلف اقتصادی به شمار می روند، لذا نتایج عملکرد آنها می تواند تأثیرات بسیار مثبتی در مناسبات تولید، توزیع، مصرف و در نتیجه افزایش رفاه اقتصادی جوامع به دنبال داشته باشد؛ چرا که بورس کالا تجلی گاه خواسته های تولیدکنندگان و مصرف کنندگان است و در این بازار است که همه فعالان بازار، نیازهای خود را در یک فضای رقابتی، شفاف و قانونمند مطرح می کنند.

بازار محصولات کشاورزی در ایران همواره با محدودیتها و دشواری های ساختاری زیادی روبرو بوده و بخش عمده ای از این مشکلات مربوط به عدم توسعه یافتگی اقتصاد کشاورزی کشور ما و همچنین ساختار سنتی و ناکارآ بازار محصولات کشاورزی می باشد.

علیرغم صرف هزینه های بسیار توسط دولت برای تنظیم بازار و تعیین قیمت نهاده ها و محصولات، بخش تولید، توزیع و در نهایت مصرف کنندگان همواره با مشکلات فراوانی روبرو بوده اند که مهمترین این مشکلات عبارتند از:

- نوسانات کاذب قیمت محصولات کشاورزی ناشی از ارتباط نامشخص و نامناسب میان عرضه و تقاضا
- فقدان یک نظام قیمت گذاری شفاف بر پایه تعادل میان عرضه و تقاضا و نیاز بازار
- فقدان یک سیستم جمع آوری، پردازش و تحلیل اطلاعات و آمار تولید، واردات، صادرات و مصرف در جهت اطلاع رسانی به بازار و تصمیم گیری مطلوب
- عدم هماهنگی میان بخش های تولیدی و بازرگانی در زمینه صادرات، واردات و بازار مصرف
- این مشکلات عمدتاً در شرایط نبود یک بازار منسجم و متشکل و رقابتی دامنگیر بخش کشاورزی ایران گشته است. از طرف دیگر، بورس کالای کشاورزی با استفاده از ابزارها و روشهای داد و ستد در پی ایجاد یک بازار رقابتی، شفاف و کارآمد است که تا حد قابل ملاحظه ای معضلات فوق الذکر را مرتفع نماید.
- بررسی سهم محصولات کشاورزی در بورس کالا بیانگر سهم اندک این محصولات در بورس کالا می باشد.
- سهم محصولات کشاورزی از حجم مبادلات بورس کالا از ۴ درصد در سال ۱۳۸۶ به ۱/۱۹ درصد در سال ۱۳۸۸ کاهش یافته و مجدداً به ۹/۶۲ درصد در سال ۱۳۸۹ افزایش یافته است.

^۱ - کارشناس اداره کل مطالعات و بررسی های اقتصادی

نگاهی به حجم محصولات کشاورزی مبادله شده در بورس کالا نیز بیانگر عدم موفقیت بورس کالا در زمینه مبادله محصولات کشاورزی در بورس می باشد. طی سال های ۸۸-۱۳۸۴ به طور متوسط ۰/۲۴ درصد از محصولات کشاورزی تولید شده در کشور در بورس کالا مبادله می شود. با در نظر گرفتن واردات محصولات کشاورزی به کشور (و با توجه به اینکه ذرت، جو و کنجاله ها از اقلام مهم وارداتی محصولات کشاورزی به کشور می باشند) مشاهده می شود که در حدود ۰/۲۱ درصد از محصولات کشاورزی تولید شده در کشور و وارداتی به کشور در بورس کالا مبادله می شود.

بررسی عملکرد دادوستد محصولات کشاورزی در بورس کالای کشاورزی سابق و بورس کالا، بیانگر آن است که این بورس نتوانسته است به اهداف (کوتاه مدت) راه اندازی بورس کالای کشاورزی همچون اصلاح ساختار سنتی بازار محصولات کشاورزی، جلوگیری از نوسانات شدید قیمت، کاهش ریسک قیمت و معاملات، بهبود کیفیت محصولات کشاورزی از طریق استاندارد سازی و تامین مالی کشاورزان دست یابد و هم چنان بخش کشاورزی با بسیاری از این مشکلات مواجه می باشد.

اداره کل مطالعات و بررسی های اقتصادی